

LSS-lotteriet

Boendeort och tillfälligheter är livsavgörande

Riksförbundet FUB, 2026

Förord

De flesta tror nog att personer med allvarliga och livslånga funktionsnedsättningar i Sverige får de insatser och det stöd de behöver för att kunna leva ett bra liv. Denna rapport visar att det inte är så.

I många kommuner får personer med en intellektuell funktionsnedsättning, Downs syndrom eller autism idag avslag på insatser. I Borås avslag kommunen under 2025 tre fjärdedelar, 78 %, av ansökningarna om LSS-bostad. I Malmö 68 % och i Borlänge 56 %. Detta när siffran borde vara noll. Ingen som inte har behov av det söker en LSS-bostad. Lagen är tydlig. Tillhör man personkretsen för LSS och har behov av en bostad har man också rätt till det.

De som beviljas LSS-bostad, får dessutom ofta ett tidsbegränsat beslut. Ibland så kort som på sex månader, ett eller två år. I Stockholm fick hela 94 % av de som fick ett beslut om LSS-bostad under 2025 ett tidsbegränsat beslut, enligt en rapport från kommunens egna funktionshinderinspektörer. Kommunerna ger tidsbegränsade beslut trots att JO ett flertal gånger uttalat sig emot detta. Det finns ingen vetenskaplig grund för att funktionsnedsättningar, diagnoser som IF, Downs Syndrom eller autism minskar med åren. Trots det låter man tusentals personer och deras anhöriga leva i ovisshet och oro för framtiden.

När LSS-lagen kom, för drygt 30 år sedan, fick alla som behövde insatser stöd. Det innebär att ungefär 30 000 personer idag har en LSS-bostad. Men utöver många avslagsbeslut drar kommunerna idag också in insatsen för personer som haft en LSS-bostad i många år. Framför allt gäller det gruppen som har tidsbegränsade beslut.

När Riksförbundet FUB startade arbetet med denna rapport hade vi för avsikt att göra den mer heltäckande. Vi bad därför ett 20-tal kommuner att redovisa ansökningar, bifall, avslag och tidsbegränsade beslut. Till vår förvåning vägrar dock ett antal kommuner att lämna ut denna statistik. Socialstyrelsen samlar inte heller in statistiken, vilket vi från FUB anser att de borde göra årligen.

Men egentligen handlar det inte om siffror. Det handlar om människor, om personer med allvarliga och livslånga funktionsnedsättningar, och om deras anhöriga. En enig riksdag har bestämt att samhället genom kommunerna ska ta ett stort ansvar för denna utsatta grupp. Så var det förr, men tyvärr gör inte kommunerna det längre. Det blir därför anhöriga som får ta hela ansvaret för Simon, Hanna, André och alla andra som fått avslag.

Nu måste riksdag och regering ingripa. Detta LSS-lotteri – att bostadsorten avgör om man får stöd eller inte – kan inte fortsätta. Det är inte värdigt ett välfärdsland som Sverige. Det är inte heller rättssäkert. I rapporten ger vi konkreta förslag på åtgärder kring vad politikerna behöver göra för att lagen ska följas så att människor med behov av LSS ska få det stöd som de har rätt till.

Stockholm, september 2026

Anders Lago

Förbundsordförande FUB

Innehåll

1. Sammanfattning	4
2. Om rapporten	5
3. Problem: Många får avslag trots lagstadgad rätt	7
4. Problem: Allt vanligare med tidsbegränsade beslut	11
5. Problem: Tvångsflyttar - hemmet kan tas ifrån dig	15
6. Problem: Hem som blir institutioner	16
7. Problem: Ett rättsosäkert system	18
8. Problem: En ickefungerande uppföljning, tillsyn och kontroll	21
9. Förslag på åtgärder	23
Källförteckning	24
Bilaga: Lagen om stöd och service för viss funktionshindrade (1993:387)	25

1. Sammanfattning

För de flesta är det självklart. Man flyttar hemifrån. Skaffar sitt eget boende. Börjar sitt vuxenliv. För personer med intellektuell funktionsnedsättning är det ofta annorlunda.

Många personer med intellektuell funktionsnedsättning behöver stöd från personal och är därför i behov av en LSS-bostad. De får då kämpa för ett eget boende, och rätten till ett hem avgörs av myndighetsbeslut. Och när beslutet till sist kommer kan hemmet vara tillfälligt. Det innebär att ett hem inte blir en trygg bas att bygga livet på, utan något som måste omprövas. Så är det inte tänkt att fungera.

Det har gått drygt 30 år sedan en enhällig riksdag röstade för att införa lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. En lag som skulle ge förutsättningar för personer med betydande funktionsnedsättningar att leva ett liv som andra. Men så ser det inte längre ut idag.

Skillnaderna är enorma. I vissa kommuner nekas nästan åtta av tio som söker LSS-bostad, i andra beviljas nästan alla. I Stockholms stad var 94 procent av besluten om bostad med särskild service tidsbegränsade år 2025, trots att en intellektuell funktionsnedsättning, och därmed stödbehovet, inte försvinner mellan omprövningarna. Rätten till ett hem har blivit ett lotteri, där utfallet avgörs av var man råkar bo snarare än av lagens intentioner. Och när kommuner brister finns i praktiken inga verkningsfulla sanktioner: kommunerna kan göra som de vill.

I den här rapporten visar Riksförbundet FUB på återkommande problem som drabbar personer med intellektuell funktionsnedsättning när det kommer till rätten till ett eget hem: godtyckliga avslag, stora skillnader mellan kommuner, tidsbegränsade beslut trots livslånga behov, ofrivilliga flyttar, institutionslika gruppboendestäder, en tillsyn utan verkningsfulla sanktioner och ett system som i praktiken kräver starka anhängare för att fungera.

Riksförbundet FUB arbetar för att personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras familjer ska kunna leva ett liv som alla andra. Vi har tagit fram denna rapport för att vi vill se en förändring. Vi uppmanar Sveriges ledande politiker att:

1. Förtydliga Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade genom omarbetning av Förordningen för LSS (1993:1090).
2. Ge Socialstyrelsens bemyndigande att ta fram bindande föreskrifter om antal boende, närvarande chef, motverka institutionalisering, samt rutiner för att förebygga tvångs- och begränsningsåtgärder.
3. Ge Inspektionen för vård och omsorg (IVO) i uppdrag att utöva tillsyn över alla LSS-boenden vartannat år.
4. Införa en statlig LSS-inspektion redan 2027.
5. Avsätta statliga medel under 2027 för ett LSS-lyft, för kompetensutveckling av medarbetare.
6. Förbjuda tidsbegränsade beslut för personer som har livslånga funktionsnedsättningar
7. Förbjuda tvångsflytt av personer som bor i en LSS-bostad.
8. Införa rätt till juridiskt stöd vid överklagan av LSS-beslut.
9. Införa kännbara böter vid brott mot LSS och när beviljade beslut ej genomförs i rimlig tid.
10. Göra FN:s funktionsrättskonvention till svensk lag.

Rätten till ett hem ska vara just det, en rättighet. Inte något som kan omprövas, ifrågasättas eller variera beroende på var i landet man bor.

2. Om rapporten

LSS och rätten till ett hem

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, infördes 1994. LSS är en rättighetslag som ska ge personer med omfattande funktionsnedsättningar möjlighet att leva ett självständigt liv med goda levnadsvillkor.

Den som genom sin funktionsnedsättning tillhör LSS personkrets har rätt till insatser enligt lagen. LSS innehåller tio insatser och ska anpassas efter den enskilde individens behov. De flesta av insatserna ansvarar kommunerna för.

Den 1 oktober 2025 hade nästan 82 800 personer minst en kommunalt beslutad och verkställd insats enligt LSS. Denna rapport fokuserar på bostad med särskild service för vuxna, vilket är den näst största LSS-insatsen och berör ca 30 000 personer i Sverige.

Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS kan utformas som en gruppbostad eller servicebostad. I gruppbostad och servicebostad ingår fast bemanning och omvårdnad.

För en person med intellektuell funktionsnedsättning spelar bostaden ofta en avgörande roll, inte bara som bostad, utan som grund för trygghet, självständighet och delaktighet i samhället. Det är också vad lagen förutsätter. Socialstyrelsen slår fast att bostaden många gånger är ännu mer betydelsefull för personer med funktionsnedsättning än för andra, eftersom många tillbringar en stor del av sin tid där. **En bostad som uppfyller lagens mål om goda levnadsvillkor är en av de grundläggande förutsättningarna för att lagens målsättning ska kunna uppfyllas.**

Rätten till ett hem är kort sagt en grundförutsättning för att intentionerna med LSS ska uppfyllas. Men trots att rätten till ett hem är en central del av LSS fungerar det inte alltid i praktiken. Återkommande granskningar från bland annat Riksrevisionen, Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och Justitieombudsmannen visar på brister i hur lagen tillämpas. I praktiken har LSS blivit ett lotteri där utfallet beror på var i landet man bor, hur processen hanteras och vilka resurser som avsätts av kommunen.

Många problem med tillämpningen

Problem kring tillämpningen av insatsen bostad med särskild service för vuxna finns i alla delar av processen och de försvinner inte när man väl beviljats en LSS-bostad. För vissa börjar det redan i handläggningen, med utdragna väntetider och bristfälliga utredningar. Andra får avslag trots tydliga och väldokumenterade behov. Och även när ett boende väl finns är det sällan självklart att det uppfyller lagens intentioner: beslut tidsbegränsas, gruppbostäder blir stora och institutionslika, eller så tvingas man plötsligt flytta.

Det här är ett dysfunktionellt system som förutsätter att anhöriga och ställföreträdande är starka nog att kämpa hela vägen. År ut och år in.

När personer med behov nekats stöd i bostaden och känner sig otrygga i sitt boende uppfylls inte lagens syfte: möjligheten att leva som andra. Det leder till en verklighet där en rättighetslagstiftning helt har urholkats.

Så är rapporten upplagd

I avsnitten nedan redogör vi för dessa problem tillsammans med statistik och berättelser från dem det faktiskt berör. Underlaget bygger dels på granskningar och statistik från myndigheter som Riksrevisionen, Socialstyrelsen, IVO, JO, Boverket och Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, dels på uppgifter som FUB har samlat in.

Det saknas i dag en samlad, nationell statistik över hur många som får avslag eller tidsbegränsade beslut om LSS-bostad. Vi har därför själva försökt kartlägga läget i den mån det går. Som en del av arbetet med rapporten har FUB i en enkät frågat 20 kommuner om hur många som får avslag och tidsbegränsade beslut.

Endast sju kommuner har svarat på enkäten. Utöver det har fyra kommuner inkommit med delvisa svar på våra frågor. För flera av kommunerna har det krävts återkommande påtryckningar under flera månaders tid för att få svar från. Att en så grundläggande fråga om den egna verksamheten tar månader att besvara, eller inte besvaras alls, säger något i sig om hur uppföljningen av LSS fungerar i praktiken.

Från Riksförbundet FUB är vi mycket förvånade över att kommunerna vägrar lämna ut statistiken. Eftersom i stort sett alla LSS-beslut fattas på delegation av tjänstemän ska en rapportering alltid ske till ansvarig nämnd. Att man inte då sammanställer uppgifterna förvånar oss. Det borde vara en självklarhet att ansvariga politiker i respektive nämnd kräver detta. Liksom att Socialstyrelsen borde sammanställa statistiken årligen, något FUB krävt under lång tid.

Kvaliteten på svaren varierar också kraftigt. Några kommuner har lämnat fullständiga uppgifter för samtliga fem år, andra bara för enstaka år eller utan att kunna särskilja bostad med särskild service från andra LSS-insatser. Någon kommun har istället skickat egen rådata som vi själva fått sammanställa och räkna om. Vissa kommuners siffror behöver läsas i sitt sammanhang, vilket vi förtydligar med fotnoter där det behövs. Vi har ändå valt att redovisa allt underlag vi fått in, eftersom svårigheten att få fram grundläggande uppföljningsdata i sig är en del av den bild vi vill ge: att det saknas en fungerande, samlad nationell uppföljning av hur LSS tillämpas.

Svaren vi fått in redovisas i tabellform i relevanta avsnitt.

Inför den här rapporten har FUB också tagit emot berättelser från anhöriga och personer med funktionsnedsättning som beskriver sin situation. Berättelserna är inte utvalda för att vara extrema, de är ett urval av vad som kommit in. De återges här anonymiserade, med personernas och anhörigas godkännande. I vissa fall publiceras de med namn, då de själva valt att gå ut offentligt med sin berättelse.

3. Problem: Många får avslag trots lagstadgad rätt

Bostad med särskild service är idag en av de LSS-insatser som är svårast att få beviljad. I praktiken har den blivit ett lotteri. I Borås fick 78 procent av dem som ansökte om LSS-bostad för vuxna avslag under 2025. I Malmö avslogs två av tre ansökningar. Det är inte undantag – det är hur systemet fungerar i praktiken i två av Sveriges större städer.

Bostad med särskild service är en lagstadgad rättighet. Men det är också en insats man inte ansöker om i onödan. Processen är lång, krävande och kräver ofta stöd av kunniga anhöriga, och den som ansöker har med mycket få undantag ett reellt behov av stöd.

I ett system som fungerade som det var tänkt borde avslagsprocenten därför i princip ligga nära noll. Det gör den inte. En hög avslagsandel är inte ett tecken på att systemet filtrerar bort obefogade ansökningar. Det är ett tecken på att människor med faktiska behov nekas sin lagstadgade rätt.

Bland de berättelser som FUB tagit emot i arbetet med den här rapporten finns Simon: Simon är 30 år och har Downs syndrom. Han ansökte 2024 om bostad med särskild service i Borås och fick avslag. Kommunen hänvisade honom till att söka egen bostad på den ordinarie bostadsmarknaden och vid behov ansöka om hemtjänst enligt SoL. Simon bor kvar hos sina föräldrar idag. Han har sedan tidigare även fått avslag på sin ansökan om kontaktperson. Enligt Simons mamma har han behov av stöd med allt i vardagen; kommunikation, måltider, personlig hygien och tillsyn.

Ingen löpande uppföljning av avslag

Socialstyrelsen ger varje år ut lägesrapporter om LSS. Men statistik över avslag på bostad med särskild service är inte ett återkommande inslag. Det togs med 2023 men har inte redovisats i senare lägesrapporter. Det innebär att det saknas en nationell, löpande bild av hur många som nekas sin lagstadgade rätt till ett hem.

I 2023 års lägesrapport framgår att andelen avslag varierar kraftigt mellan kommuner: under de första 11 månaderna av 2022 beviljade 35 procent av kommunerna samtliga ansökningar om boende för vuxna, medan 16 procent beviljade max hälften. Socialstyrelsen pekar på bostadsbrist som en orsak, men utesluter inte att kommunernas ekonomi spelar roll.

Stora variationer över landet

För att få en aktuell lägesbild skickade FUB i arbetet med denna rapport en enkät till 20 kommuner med frågor om antal ansökningar, beviljade och avslagna beslut för åren 2021–2025. Sju kommuner valde att svara på vår enkät. Utöver det har fyra kommuner inkommit med delvisa uppgifter. Övriga har efter fyra månader inte inkommit med sina uppgifter.

Att kommuner inte kan – eller väljer att inte – redovisa detta är i sig ett tecken på att uppföljningen brister. Hur många som ansöker om LSS-bostad och hur många som beviljas borde vara grundläggande uppföljning för varje kommun som ansvarar för insatsen.

Av de kommuner som svarade varierade kvaliteten kraftigt. Flera uppgav att de inte kunnat ta fram samtliga efterfrågade siffror utan att gå igenom varje ärende manuellt. Stockholm, med nästan 1 900 verkställda beslut om bostad med särskild service för vuxna under 2025, svarade att uppgifter om hur många som ansökt, beviljats eller avslagits saknas.

Utöver enkäten från FUB har vi i arbetets gång med rapporten även hittat uppgifter för Borås kommun i Borås Tidning, varför även de finns med i tabellen.

Den sammantagna bilden visar att andelen avslag 2025 varierade mellan 5 procent och 78 procent. Tabellen nedan visar avslagsandelen per kommun och år.

Kommunerna har i enkäten inte själva angett andelen avslag i procent, utan antal ansökningar, bifall och avslag. FUB har räknat om detta till andel avslag: avslag delat på summan av bifall och avslag för att kunna jämföra alla siffror.

Tabell 1. Andel avslagna ansökningar om LSS-bostad för vuxna, 2021–2025 (%)

Kommun	2021	2022	2023	2024	2025
Borås	–	73%	73%	77%	78%
Borlänge	70%	62%	65%	64%	56%
Falkenberg	22%	26%	34%	17%	23%
Gävle ¹	41%	48%	38%	40%	51%
Göteborg ²	–	–	–	–	–
Kristianstad	47%	41%	46%	40%	35%
Kungälv ³	53%	70%	79%	54%	55%
Malmö ⁴	–	–	–	–	68%
Stockholm ⁵	–	–	–	–	–
Uppsala ⁶	–	–	–	43%	35%
Växjö	18%	13%	0%	20%	5%
Älmhult	25%	0%	67%	50%	43%

Streck innebär att uppgift saknas.

¹Gävle uppger att om en utredning avslutas för att personen inte bedöms tillhöra personkretsen syns det inte i kommunens ansökningsstatistik.

²Göteborg uppger att kommunen 2024 fattade 14 166 bifallsbeslut och 2 356 avslagsbeslut gällande LSS. För 2025 uppger kommunen att ca 16 000 beslut fattades om LSS, varav omkring 4 000 var tydliga LSS-beslut kopplade till de olika insatserna. Av dem var en fjärdedel, cirka 1 000, avslag. Ingen av uppgifterna är uppdelad på bostad med särskild service specifikt.

³Kungälv uppger att de inte har någon statistik på det FUB efterfrågar och hänvisar till tidigare översänt underlag som innefattar beslut om nya ansökningar och omprövningar. Det innefattar även beslut där personer ansöker om insatsen men inte tillhör personkrets enligt LSS, och uppger att verksamhetssystemet då kräver beslut om den insatsen som de ansökt om, samt att kommunen då enbart har utrett personkretstillhörighet men inte rätt till insats. FUB har utifrån detta underlag själva räknat fram procentandelarna som redovisas i tabellen.

⁴Malmö har lämnat siffror för 2025 samt för första halvåret 2026. Även under 2026 är andelen avslag 68 %.

⁵Stockholm uppger att uppgifter om antal ansökningar, beviljade och avslagna beslut om LSS-bostad för vuxna saknas.

⁶Uppsala uppger att förlängningar av redan beviljade beslut inte räknas med i deras siffror, bara nya beviljanden.

Källa: FUB:s kommunenkät 2026, manuell datainsamling, Borås Tidning maj 2026.

Tabellen visar en oroväckande variation, men också några tydliga mönster. Borås och Kungälv har konsekvent höga avslagsandelar år efter år. Malmö har en avslagsandel på 68 procent under 2025, tidigare år har vi inte fått uppgifter på.

Gävle visar en ökande trend gällande avslag, från 41 procent 2021 till 51 procent 2025. Borlänge har minskat sin avslagsandel något men avslår fortfarande mer än hälften av ansökningarna. Växjö har en lägre avslagsandel, samtidigt noterar kommunen att ett systemskifte 2023 kan ha påverkat statistiken. Älmhult är litet men varierar kraftigt mellan åren, vilket speglar hur sårbart systemet är när antalet ärenden är få.

Varför skiljer sig avslagen åt?

LSS och dess förarbeten är medvetet öppet formulerade för att möjliggöra individuell anpassning som utgår från den enskildes behov. Riksrevisionen har i sin granskning från 2026 konstaterat att det i praktiken bidrar till ojämlik tillgång till stöd. Riksrevisionen beskriver att det finns ett särskilt stort tolkningsutrymme av rätten till servicebostad, då förarbetena inte tydliggör vem som kvalificeras för boendeformen och där det saknas vägledande prejudikat från Högsta förvaltningsdomstolen.

Det har blivit allt vanligare att kommuner avslår servicebostad och hänvisar till boendestöd enligt socialtjänstlagen, vilket är en insats som inte ger samma tillgång till stöd. Riksrevisionen bedömer att det finns behov av att regeringen förtydligar lagen, för att skapa en likvärdighet i kommunernas tolkning.

En pappa som kontaktade FUB under arbetet med den här rapporten beskriver flytten från Falun till Svenljunga så här: "Det är skillnad som natt och dag på beviljade insatser." Samma person, samma behov men helt olika utfall beroende på vilken kommun som handlägger.

Konsekvenserna av variationerna är ibland livsavgörande. En familj som hörde av sig till FUB berättar om en son, snart 33 år med Downs syndrom, som fått avslag på bostad med särskild service i sin hemkommun. Familjen ansökte i stället i Stockholm, där hans bröder bor och beviljades då en lägenhet i LSS-bostad. Det innebär att han tvingas lämna det samhälle där han bott hela sitt liv. Inte för att hans behov förändrats, utan för att han råkat bo i fel kommun.

Fler berättelser från verkligheten

Bland de berättelser FUB tagit emot finns fler exempel på avslagsbeslut:

- En 18-åring med svår autism och intellektuell funktionsnedsättning har fått avslag på ansökan om korttidsvistelse. Hans nyligen inlämnade ansökan om särskilt anpassat boende för att kunna boendeträna och på sikt flytta hemifrån väntas också avslås.
- En man i Norrköping fick avslag i september 2025, överklagade till Förvaltningsrätten och väntar fortfarande på besked. Ingen information finns om var i processen ärendet befinner sig.
- En 24-årig kvinna i Partille fick avslag på ansökan om LSS-bostad i juli 2025. Förvaltningsrätten fastställde beslutet i december. En ny ansökan pågår. Det beviljade boendestödet enligt SoL – en tillfällig lösning i väntan på rätt insats – har meddelat att de inte kan verkställa uppdraget eftersom hennes behov är för stort.

För alla de individer som fått ett avslag på en lagstadgad rättighet, är det inte enbart ett administrativt beslut utan ett livsavgörande beslut. Det är ett besked om att de inte kan flytta hemifrån.

En rättighetslag som ger 5 procents avslag i en kommun och 78 procent i en annan har slutat fungera som en rättighetslag. Det är inte bara en fråga om enskilda kommuners prioriteringar. Det är ett systemfel som drabbar människor som redan har det svårt.

4. Problem: Allt vanligare med tidsbegränsade beslut

LSS-insatser ska enligt lagen vara varaktiga när behoven är det. Ändå har det blivit allt vanligare att kommuner fattar tidsbegränsade beslut om bostad. Beslut som omprövas med jämna mellanrum, trots att den enskildes funktionsnedsättning är permanent.

I Stockholms stad var 94 procent av de granskade besluten om bostad med särskild service för vuxna tidsbegränsade år 2025. Det framgår av en kvalitetsgranskning som Stockholms stads egna funktionshinderinspektörer genomförde under våren 2026. En majoritet av besluten gällde ett år i taget. Beslut som gäller tillsvidare förekom i endast sex av hundra granskade ärenden.

Det är anmärkningsvärt, inte minst eftersom Stockholms stads egna riktlinjer slår fast att beslut om bostad med särskild service som huvudregel inte bör tidsbegränsas. Och eftersom en intellektuell funktionsnedsättning inte förändras beroende på vilken stad man råkar bo i. Det saknas helt vetenskapligt stöd för att funktionsnedsättningar, diagnoser som intellektuell funktionsnedsättning, Downs syndrom och autism, förändras över tid.

Ett lagstridigt mönster

Riksrevisionen konstaterar i sin granskning från 2026 att obefogade tidsbegränsningar av LSS-beslut vid flera tillfällen varit föremål för kritik från JO. Enligt IVO och JO förekommer det att kommuner tidsbegränsar eller omprövar beslut om LSS-insatser där det inte är befogat eller tillräckligt motiverat.

Riksrevisionen bedömer att obefogade tidsbegränsningar inte är förenliga med lagens bärande princip om att LSS-insatser ska vara varaktiga, och konstaterar att de kan medföra stor otrygghet och osäkerhet för enskilda och anhöriga. Ständiga omprövningar tenderar också att öka kraven på intyg och utredningar från vårderna – en belastning för både individer, anhöriga och vårdgivare.

JO har uttalat att en nämnds överväganden avseende längden på beslutens giltighetstid bör redovisas. Om nämnden dessutom beslutar att förse beslutet med ett förbehåll bör det framgå varför nämnden anser att detta är nödvändigt. Tidsbegränsning får aldrig vara schablonmässig och det ska alltid göras en individuell bedömning utifrån den enskildes förutsättningar.

Vad kommunerna uppger

FUB har tidigare undersökt förekomsten av tidsbegränsade beslut i en enkätundersökning om LSS-bostäder från vintern/våren 2025. Den visade att 9,2 procent av de svarandes närstående hade fått ett tidsbegränsat beslut om gruppbostad eller servicebostad. I åldersgruppen 20–30 år var andelen ännu högre: 14,8 procent. Det är en undersökning som bygger på anhörigas egna uppgifter snarare än kommunernas statistik – men den pekar i samma riktning som övriga källor: tidsbegränsade beslut drabbar en betydande andel av dem som har rätt till LSS-bostad, och unga vuxna är särskilt utsatta.

Som en del av arbetet med den här rapporten frågade FUB 20 kommuner om andelen tidsbegränsade beslut om LSS-bostad för vuxna under åren 2021–2025. Hälften av kommunerna svarade inte alls på enkäten, och av dem som svarade var det endast en mindre andel som kunde ge svar på uppgiften om tidsbegränsningar. Flera kommuner uppgav att de inte kunnat ta fram denna statistik utan att gå igenom varje ärende manuellt. Tabellen nedan visar de uppgifter som inkommit.

Tabell 2. Andel tidsbegränsade beslut om LSS-bostad för vuxna, 2021–2025 (%)

Kommun	2021	2022	2023	2024	2025
Borlänge	–	–	–	–	–
Falkenberg	49%	49%	46%	45%	41%
Gävle	9%	17%	21%	21%	30%
Göteborg ¹	–	–	–	–	~50%
Kristianstad	0%	2%	2%	3%	5%
Kungälv	–	–	–	–	–
Malmö ²	–	–	–	–	~0%
Stockholm ³	–	–	–	–	94%
Uppsala	–	–	–	–	–
Växjö	0%	0%	0%	0%	1%
Älmhult	0%	0%	0%	0%	0%

Streck innebär att uppgift saknas.

¹Göteborgs stad uppger att andelen tidsbegränsade beslut om bostad med särskild service för vuxna är ungefär hälften.

²Malmö uppger att LSS-beslut till vuxna som regel är icke tidsbegränsade.

³Stockholms siffra avser en granskning av 100 beslut fattade under 2025 och delar av 2026, genomförd av Stockholms stads egna funktionshinderinspektörer. Siffran är inte direkt jämförbar med övriga kommuners självrapporterade uppgifter.

Källa: FUB:s kommunenkät 2026, manuell datainsamling, Stockholms stad, Funktionshinderinspektörerna (2026). Handläggningstider i ärenden som avser insatser till personer med funktionsnedsättning – en kvalitetsgranskning.

Extrema skillnader

Variationen är slående. I Stockholm var nästan samtliga beslut om LSS-bostad tidsbegränsade år 2025. I Göteborg uppger kommunen att andelen ligger på ungefär hälften. I Malmö är den nära noll. Det är häpnadsväckande att landets tre största städer tolkar samma lag på tre helt olika sätt. Var man råkar bo avgör alltså inte bara om man får rätt stöd i sitt hem utan även om hemmet blir varaktigt eller tillfälligt.

Till skillnad mot frågan om avslag där Malmö har en hög avslagsandel utgör Malmö här ett positivt exempel då man uppger att LSS-bostäder till vuxna som regel är icke tidsbegränsade, och att tidsbegränsning endast förekommer när det finns en tydlig och definierad anledning. Av kommunens samtliga beslut om bostad med särskild service för vuxna är i dagsläget endast fyra tidsbegränsade.

Det visar att det är möjligt att tillämpa lagen på det sätt den är avsedd och att de höga andelarna tidsbegränsade beslut i andra kommuner inte är oundvikliga. De är ett val. Utanför de största städerna syns också variation. I Älmhult, Kristianstad och Växjö är andelen tidsbegränsade beslut nära noll. I Falkenberg är nästan varannan bostad tidsbegränsad, och har varit det i minst fem år. I Gävle har andelen tredubblats sedan 2021 och uppgår nu till 30 procent.

Från Stockholms stads egen granskning: beslut utan motivering

Stockholms stads funktionshinderinspektörer granskade under våren 2026 beslut om bostad med särskild service i fem stadsdelsförvaltningar. Det de fann är svårt att förena med en rättighetslag.

Av de 94 beslut om bostad med särskild service som var tidsbegränsade saknade 90 procent, 85 av 94, en motivering till varför beslutet tidsbegränsades. Besluten var alltså tidsbegränsade utan att nämnden angett skälet. Nedan följer några av de konkreta exempel som granskningen lyfte fram:

- En person som är 55 år och har bott i LSS-bostad i 27 år får ett ettårsbeslut utan motivering.
- En person som är 79 år och har bott i LSS-bostad i 15 år får ett ettårsbeslut utan motivering.
- En person som är 58 år och har bott i LSS-bostad i 22 år får ett ettårsbeslut utan motivering.
- En person som är 65 år och har bott i LSS-bostad i 24 år får ett tvåårsbeslut utan motivering.
- En person som är 69 år och har bott i LSS-bostad i 16 år får ett ettårsbeslut utan motivering.

I praktiken innebär det att kommunen år efter år omprövar rätten till ett hem för personer som bott på samma plats i decennier, utan att en enda gång ange ett skäl till varför.

En rättighet som måste förnyas är ingen rättighet

Tidsbegränsade beslut om bostad med särskild service skapar inte bara otrygghet för den enskilde och de anhöriga. De ökar den administrativa bördan för handläggare, kräver upprepade intyg och utredningar från vården och tar resurser från det som faktiskt borde stå i centrum: att ge rätt stöd till rätt person. Och de strider mot lagens grundprincip om varaktiga insatser när behoven är varaktiga. En intellektuell funktionsnedsättning försvinner inte vid nästa omprövning och det vet kommunerna. Ändå fortsätter systemet att fungera som om den skulle kunna göra det.

Berättelser från FUB:s insamling

Bland de berättelser FUB tagit emot under arbetet med den här rapporten finns flera som handlar om tidsbegränsade beslut och den otrygghet de skapar. Ett talande exempel rör en man med Downs syndrom som ansökte om boende i Österåkers kommun 2023 och först fick avslag, som överklagades. Innan domstolen hann granska ärendet ändrade socialförvaltningen sitt beslut, troligen efter att ha insett att utredningen var undermålig.

Han bor nu i en servicelägenhet, men kommunen ger enbart tidsbegränsade insatser: inledningsvis sex månader, sedan två år, och en ny ansökan om förlängning ska snart lämnas in. Kommunen motiverade det första beslutet så här: *"Om han skulle vara väldigt stökig och bråkig så skulle det bli problem för andra boende."*

Det är en motivering som inte handlar om en faktisk förändring i behov utan om en hypotetisk framtida situation, precis den typ av schablonmässig motivering som JO har uttalat inte är godtagbar. För personen och hans familj innebär det att tryggheten i hemmet aldrig är given. Den måste återerövas, gång på gång.

5. Problem: Tvångsflyttar - hemmet kan tas ifrån dig

Att ha ett beslut om bostad med särskild service innebär inte automatiskt att man får bo kvar. Kommuner kan genomföra tvångsflyttar och flytta personer mot deras vilja, ibland långt från anhöriga och det liv de byggt upp, eftersom lagens skydd på den punkten inte är tillräckligt tydligt.

Som en del av Riksrevisionens stora granskning av LSS, som utkom våren 2026, tog myndigheten fram bilagan "Det finns problem i kommunernas tillämpning av LSS", vilket är en fördjupad beskrivning och analys av problemen i kommunernas tillämpning av lagen. Riksrevisionen lyfter där att det, enligt intervjuade sakkunniga och branschföreträdare, blivit vanligare att kommuner till följd av en dom i Högsta förvaltningsdomstolen år 2012 flyttar enskilda från ett boende där de etablerat ett liv, till ett annat boende på annan ort, utan hänsyn till individens egna önskemål. De efterfrågar ett tydliggörande kring individens rätt till inflytande över insatsens utformning, inklusive val av boendeort.

En familj som kontaktade FUB beskriver vad en tvångsflyttning innebär i praktiken. Dottern är 24 år och har ett beslut om bostad med särskild service med vaken natt. Sedan 13 års ålder har hon bott först på ett barnboende, därefter i sex år på ett vuxenboende i Nyköping, och sedan maj 2024 på ytterligare ett boende. I september 2025 meddelade det att avtalet inte skulle förlängas. Stadsdelen hade då fyra månader på sig att hitta ett nytt boende, men agerade inte. Dottern fick flytta hem till mamman, som efter några dagar beviljades ett korttidsbeslut om åtta timmars avlösning per dag – långt ifrån det stöd hon tidigare haft dygnet runt. I slutet av mars hittade stadsdelen ett akutboende i Norrköping, utan möjlighet för dottern att komma hem varannan helg som hon alltid gjort.

Mamman beskriver hur stadsdelen reagerade när hon tackade nej:

"När jag tackade nej till detta blev vi hotade av stadsdelen att vi inte skulle få någon som helst hjälp och att dom skulle anmäla oss."

Nu hotar samma stadsdel med tvångsplacering och hämtning. En advokat är kontaktad. Mamman tar ensam ansvar för dottern, en son på 28 år med daglig verksamhet och ledsagning, samt en multisjuk man med sju hemtjänstbesök per dag.

Det som beskrivs här är inte ett undantag. Det är ett mönster som uppstår när kommuner saknar bostäder, inte planerar i tid och inte tar individens rätt till kontinuitet och livskvalitet på allvar.

6. Problem: Hem som blir institutioner

Ett hem ska vara ett hem, inte en institution. Men i takt med att kommuner bygger större och samlokaliserar gruppboendestäder riskerar intentionerna i LSS att urholkas.

En anhörig i Öckerö som hörde av sig till FUB beskriver vardagen i en gruppboestad:

"Det är så mycket som brister i den dagliga omsorgen. Det är en ständig kamp. Ej närvarande chefer, kompetensbrister hos personalen, personalen stannar inte länge, brist på förmåga att planera. Att få leva som andra fast man bor på ett gruppboende brister verkligen. LSS-lagen följs inte."

Konsekvensen är att människor inte kan leva det liv som lagen utlovar.

Gruppboendestäder blir allt större

Att antalet boende spelar roll är ingen slump. Det är en grundtanke i LSS. I lagens förarbeten framhålls att för personer med omfattande funktionsnedsättning är det särskilt viktigt att antalet kontakter i den närmaste miljön är begränsad. Gruppen som delar gemensamma utrymmen bör inte vara större än att den enskilde kan få en social roll, knyta vänskapsband och kunna förstå och förutsäga de andras reaktioner. Det är förutsättningen för ett gott liv i en gruppboestad.

Socialstyrelsen anger därför att en gruppboestad i regel bör ha tre till fem boende. Ytterligare någon person kan accepteras, men bara om goda levnadsvillkor för samtliga kan garanteras. Verkligheten ser annorlunda ut. Enligt Socialstyrelsens lägesrapport 2026 bodde det i genomsnitt 6,5 personer per gruppboestad år 2025, och i 59 procent av boendena bodde sex personer eller fler. Mest anmärkningsvärt: 10 %, totalt 371 av landets gruppboendestäder, hade fler än tio boende, med i genomsnitt 13,7 personer i varje. Det är mer än dubbelt så många som rekommendationen medger.

Tabell 3. Andel gruppboendestäder efter storlek, 2025

Storlek på boende	Antal enheter	Andel
2–5 personer	1 560	41%
6–10 personer	1 850	49%
Fler än 10 personer	371	10%

Källa: Socialstyrelsen, Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – Lägesrapport 2026, tabell 12, baserad på öppna jämförelser – enhetsundersökningen 2025.

Olika förutsättningar för kommunala och privata utförare

Boverkets bostadsmarknadsenkät visar att kommuner utökar platser inom befintliga verksamheter för att minska bostadsbristen, en kortsiktig lösning med långsiktiga konsekvenser.

En snabbt accelererande utveckling har lett till att Socialstyrelsens allmänna råd alltför ofta förbises, särskilt när kommunen själv är utförare av LSS-bostaden. Privata utförare behöver tillstånd från IVO för att starta LSS-verksamhet, och IVO beviljar inte tillstånd för gruppboendestäder med fler än sex boende. Kommunala utförare omfattas inte av samma krav och det är i den kommunala sektorn de riktigt stora boendena finns.

Samlokalisering är vanligt förekommande

Utöver storleken riskerar samlokalisering, att flera LSS-enheter ligger bredvid varandra eller att gruppboendestäder samlokaliseras med daglig verksamhet, att göra boendet institutionslikt. Socialstyrelsen anger att detta bör undvikas för att boendena inte ska få en institutionell prägel.

Fram tills nyligen fanns ingen samlad statistik om hur vanligt detta är. I juni 2026 presenterade Myndigheten för vård- och omsorgsanalys resultatet av sitt regeringsuppdrag: 16 procent av landets gruppboendestäder ligger på samma adress som en annan gruppboendestad, serviceboendestad, daglig verksamhet eller annat icke-ordinärt boende, och andelen stiger till 28 procent inom 50 meter och 56 procent inom 200 meter. Vanligast är att det är en annan gruppboendestad som ligger på samma adress. Men även samlokalisering med daglig verksamhet förekommer.

Myndigheten konstaterar själv att samlokalisering riskerar att skapa en institutionslik boendemiljö, avskild från resten av samhället. Den flaggar också för att statistiken för kommunalt drivna gruppboendestäder sannolikt är i underkant, eftersom det är kommunerna själva som avgör hur deras verksamheter registreras hos IVO. Flera gruppboendestäder som i praktiken ligger vägg i vägg kan ha registrerats som en och samma verksamhet.

Samtliga partier i riksdagen ställer sig bakom målet om att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva som andra, och bakom intentionerna i LSS om ett familjeliknande boende. Nu finns siffrorna på bordet, både om storlek och om samlokalisering. Det är svårt att försvara att kommuner ändå tillåts tänja på regelverket med stora, institutionsliknande gruppboendestäder som följd.

7. Problem: Ett rättsosäkert system

En rättighetslag ska inte kräva att den enskilde är expert på juridik för att fungera. Men i praktiken avgör tillgången till kunniga och orädda anhöriga ofta om man får sin rätt eller inte.

En grundtanke i Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade är inflytande och självbestämmande. Personer med allvarliga och livslånga funktionsnedsättningar ska själva kunna vara med och påverka och välja de insatser och stöd som de har behov av. Det framgår av lagen och framför allt av förarbetena till lagen. Kommunerna ska också ge råd och stöd till personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga.

Så fungerade det också under lång tid. Anhöriga till personer med funktionsnedsättning som fick beslut om insatser för några årtionden sedan, 1990-2010 vittnar om hur kommunens handläggare kom hem till familjen och diskuterade vilket stöd de och deras son eller dotter behövde. Personer med funktionsnedsättning har också i viss utsträckning kunnat välja LSS-bostad, ledsagare och kontaktperson, och kunnat påverka andra typer av insatser.

Kommuner har blivit motpart istället för stöd och rådgivande organ

Idag är situationen helt annorlunda. Möjligheten till inflytande och självbestämmande är nästan helt borta. Vi har till FUB fått mängder med rapporter om att anhöriga idag uppfattar kommunen som en motpart, istället för att vara det stöd och rådgivande organ som framgår av förarbetena till LSS. Det förekommer till och med att biståndshandläggare säger att kommunen är en motpart, och att de därför inte kan ge råd, vilket helt strider mot lagen.

FUB har från flera lokalföreningar fått rapporter om att kommunen vill byta ut anhöriga som gode män, för att de ställer krav och uppfattas som jobbiga. Kommunen föreslår då istället s k professionella förvaltare. Erfarenheten från FUB är att dessa "professionella" förvaltare gör som kommunen säger och föreslår, och inte alltid tillvaratar huvudmannens intressen. Sådana fall har också redovisats av media under de senaste åren.

Inte sällan får personer som söker insatser beskedet att det inte är lönt att söka, eller redan tidigt i en process information om att de får överklaga och att frågan får avgöras i förvaltningsrätten.

En stor del av landets kommuner har också infört egna riktlinjer för LSS. Enligt en granskning av Marie Cederschiöld högskola 2024, baserad på svar från 160 kommuner, har 65 procent av kommunerna sådana riktlinjer – och endast 6 procent av dem är helt fria från begränsningar som saknar stöd i lag eller rättspraxis.

I en del fall är riktlinjerna begränsande i förhållande till lagstiftningen. Det kan till exempel gälla att personer som bor på LSS-bostad ej har rätt till ledsagare och/eller kontaktperson. Det förekommer också riktlinjer som anger att vissa LSS-insatser som huvudregel ska tidsbegränsas, i strid med lagstiftarens intentioner om att insatser ska vara varaktiga. Ytterligare ett exempel är riktlinjer som anger att en sökande i första hand ska prövas för andra, mindre ingripande insatser innan bostad med särskild service kan beviljas.

Kraftig ökning av antalet LSS-mål i förvaltningsdomstol

I många avslagsbeslut hänvisar kommunerna till "rättspraxis". Detta trots att varje ärende är individuellt och att mycket få ärenden prövats av Högsta förvaltningsdomstolen och prejudikat därför saknas.

Det har, på grund av kommunernas hantering, skett en mycket kraftig ökning av antalet LSS-mål i förvaltningsdomstol sedan tidigt 2000-tal. År 2024 avgjordes 3 770 mål, en ökning med 240 procent sedan 2004, då 1560 mål avgjordes. Domstolsverkets statistik visar dessutom på stora skillnader i hur förvaltningsrätterna hanterar LSS-ärenden – vilket tyder på att rättsprocessen inte är likvärdig i hela landet.

FUB:s uppfattning är att det inom domstolsväsendet saknas kunskap om intellektuell funktionsnedsättning, hur LSS fungerar i praktiken och vilka konsekvenser uteblivit stöd får för de personer som drabbas. LSS är med sina öppna formuleringar och tydliga rättighetsperspektiv en unik lagstiftning i svensk kontext. Domstolarna gör sällan egna utredningar utan förlitar sig i hög grad på kommunernas underlag och beslut.

En rättsprocess som inte är tillgänglig för alla

Att som privatperson utan juridiskt stöd vinna över en kommun i ett LSS-ärende i domstol är mycket svårt. Det krävs mycket engagerade anhängare och pengar till jurister och advokater för att ha en chans mot en kommun i rätten. En rättighetslag ska inte behöva en domstolsprocess för att kunna fungera. Det var aldrig avsikten med LSS, vilket med tydlighet framgår av förarbetet till lagen.

Även Riksrevisionen har i sin granskning från 2026, lyft fram att personer som saknar juridiskt ombud har svårt att få rätt mot en kommun, och att personer med funktionsnedsättning ofta har sämre ekonomiska förutsättningar att anlita juridiskt stöd.

Alltför vanligt med bristande handläggning

Dessutom visar återkommande granskningar från JO, IVO och Riksrevisionen att handläggningen av LSS-ärenden brister på flera punkter. Riksrevisionen konstaterar i sin granskning från 2026 att berörda kommuner inte lever upp till regelverkets krav på handläggningen och att detta för enskilda kan innebära att de får vänta lång tid på insatser, att stöd uteblir eller att stödet inte är ändamålsenligt. Redan 2016 riktade IVO krav på åtgärder mot 25 av 30 granskade kommuner, och med anledning av det stora antalet inkomna LSS-anmälningar och återkommande brister beslutade JO att lägga särskilt fokus på LSS-ärenden under 2025.

Kritiken handlar bland annat om att handläggningen tar för lång tid, att utredningar av individens behov inte är ändamålsenliga, att den enskilde inte kommer till tals, att dokumentationen brister och att den enskilde inte hålls informerad. Det förekommer också att kommunala nämnder inte hanterar domstolarnas avgöranden eller återförvisningar korrekt, och att barnrättsperspektivet saknas i utredning och uppföljning av insatser till barn och unga.

En LSS-handläggare på Södermalms stadsdelsförvaltning i Stockholm sammanfattade oavsiktligt problemet i ett möte med en familj med orden "*Ni kanske inte har fått veta vad som skulle hända när du räknas som vuxen?*" Det är en mening som säger mer om systemet än om familjen.

Systemet kräver juridiskt kunniga anhöriga

"Det blir väldigt orättvist om bara de som har möjlighet, ork eller kunskap om hur man överklagar eller bestrider är de som kan få service eller gruppbostad beviljad." – förälder

En person vars anhöriga hört av sig till FUB fick i höstas information om att kommunen hade för avsikt att avslå hennes ansökan om servicebostad efter en cirka 25 minuter lång intervju med en handläggare hon aldrig tidigare träffat.

Utredningen var så undermålig att fadern övervägde att anmäla kommunen. Han skrev en sjuksidig inlägga med bilagor och påpekade alla brister. Kommunen ändrade sig och personen beviljades servicebostad. Fadern bedömer att kommunen ändrade sig för att undvika rättslig granskning. En läkare i samma område berättade att hon fick många förfrågningar från patienter som fått avslag, och att kommunen uppgavs regelmässigt neka alla ansökningar.

Fallet är inte unikt. Det är ett symptom på ett större problem: den som har en anhörig som orkar skriva sjuksidiga inläggor har större chans att få rätt än den som inte har det.

Bristerna, och det rättsosäkra systemet, drabbar hårdast dem som saknar resurser att ifrågasätta processen: den som inte har en engagerad anhörig, inte har råd att anlita juridiskt ombud, eller inte orkar överklaga. En rättighetslag ska inte kräva domstolsprocess för att fungera. Och den ska inte kräva en engagerad, juridiskt kunnig anhörig eller juriststöd för att ge rätt utfall.

8. Problem: En ickefungerande uppföljning, tillsyn och kontroll

LSS är ett av få samhällsområden där det finns tydliga lagar och regler från riksdag och regering, men där det saknas en fungerande nationell uppföljning, tillsyn och kontroll.

Ingen uppföljning av avslag och tidsbegränsade beslut

Riksförbundet FUB har återkommande under många år efterlyst en bättre uppföljning från Socialstyrelsens sida, till exempel så saknas helt information om ansökningar, bifall, avslag och tidsbegränsade beslut. Detta trots att de stora skillnaderna mellan landets kommuner, det vi kallar LSS-lotteriet, varit känt under flera år.

FUB har också under många år krävt att en särskild LSS-inspektion ska införas, med resurser och möjligheter att granska all LSS-verksamhet. Anmälningar från enskilda behandlas i praktiken aldrig av IVO.

När en kommun anmäler en allvarlig händelse, vilket de och även fristående/privata aktörer har en skyldighet att göra, så lägger IVO oftast ned utredningen om kommunen eller den fristående aktören har redovisat att man vidtagit åtgärder så att missförhållande inte kan upprepas. Den granskning som FUB gjort av de två senaste årens allvarliga händelser visar att kommunens utredningar ofta är mycket allmänt hållna och i en del fall bristfälliga och ofullständiga. Man bör överväga om inte en extern part borde utreda åtminstone de mycket allvarliga missförhållandena inom LSS. Det är också ett skäl till att FUB under 2026 polisanmält ett antal kommuner för brott mot LSS, SoL och Brottsbalken.

Som framgår av den "Eländesrapport" Riksförbundet FUB publicerade i juli 2026 är det tre gånger vanligare med allvarliga händelser i LSS än i äldreomsorgen.

Även Riksrevisionen har i sin granskning från 2026 efterlyst en bättre nationell uppföljning och kontroll.

Effektiva sanktioner mot den som bryter mot lagen saknas

När en kommun bryter mot LSS saknas effektiva sanktioner. Inspektionen för vård och omsorg, IVO, kan granska om kommunen vidtagit åtgärder efter ett missförhållande, men granskar inte om brott begåtts och kan inte utkräva ekonomiskt ansvar i efterhand. En kommun som ger tidsbegränsade beslut utan tillräckliga skäl, avslår ansökningar på felaktiga grunder eller bygger gruppbofasta som liknar institutioner möter inga kännbara konsekvenser.

Det innebär att kommuner kan fatta systematiska beslut på felaktiga grunder och exempelvis motivera avslag med att personer med Down syndrom inte omfattas av LSS. Det medför också att kommuner kan fortsätta att fatta tidsbegränsade beslut om bostad utan giltiga skäl, trots att JO vid flera tillfällen uttalat att det strider mot lagen. Enskilda felaktiga beslut ska i första hand hanteras genom överklagande till domstol. Men när felet inte är ett enskilt misstag utan ett systematiskt mönster, till exempel att en kommun tillämpar otillåtna begränsande riktlinjer eller medvetet ger handläggare felaktig information om hur behovsbedömningar ska göras, saknas i dag en myndighet med mandat att ingripa. Den typen av systematiska brister bör IVO ges befogenhet att angripa.

Det finns en avgiftsmöjlighet när det gäller kommuner som inte verkställer beslut inom skälig tid. Men det är IVO som ansöker om avgiften, och gränsen för vad som är oskäligt dröjsmål är inte fastställd i lag. I praktiken är risken för sanktioner låg, och det vet kommunerna.

Med undantag av avgiftsmöjligheten för kommuner när verkställighetstiden för LSS-beslut blir orimligt lång, saknas helt nationella sanktionsmöjligheter. De avgifter som tas ut vid dröjsmål med verkställighet är också låga. En del kommuner anser det är ekonomiskt fördelaktigare att betala avgifterna än att till exempel bygga nya LSS-bostäder.

Som framgår av tidigare avsnitt gäller dessutom olika regler beroende på vem som driver LSS-bostaden. Privata utförare behöver tillstånd från IVO och kan inte få tillstånd för gruppboendestäder med fler än sex boende eller för samlokalisering. Kommunala utförare har inget motsvarande krav och kan i praktiken bygga hur stora boenden de vill utan tillstånd. Det skapar en grundläggande ojämlikhet i systemet. Men ingen myndighet har i dag befogenhet att sätta stopp för det. En lösning är att Socialstyrelsen tar fram föreskrifter och den vägen begränsar antalet boende i en gruppboendestad. Då skulle även kommunerna tvingas förhålla sig till dem.

Lagen är för allmänt hållen

Ett skäl till att kommunerna i praktiken kan hantera personer som omfattas av LSS hur de vill, är också att lagen är allmänt hållen. Vilket även Riksrevisionen påtalat i sin rapport. Riksrevisionen har föreslagit att regeringen ska förtydliga lagen. FUBs förslag är att detta sker i den speciella förordningen för LSS, vilken regeringen ensam ansvarar för, och i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, där fler regler borde göras till föreskrifter istället för råd.

FUB anser också att det bör införas kännbara böter för de kommuner som bryter mot Lagen om stöd och service till viss funktionshindrade, LSS.

9. Förslag på åtgärder

Problemen som beskrivs i föregående kapitel är inte slumpmässiga misstag eller enskilda kommuners tillkortakommanden. Problemen i den här rapporten är kända. Riksrevisionen, IVO och JO har dokumenterat dem. De är symptom på strukturella brister i hur LSS tillämpas. Vi har frågat riksdagspartierna och svaren visar bred politisk samsyn om att något måste göras. Ändå förändras ingenting.

För att säkerställa ett fungerande system för bostad enligt LSS efterlyser FUB tio konkreta åtgärder:

1. **Regeringen förtydligar Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade genom omarbetning av Förordningen för LSS (1993:1090).** Tolkningsutrymmet ska minska och tillämpningen bli mer likvärdig i hela landet.
2. **Socialstyrelsens bindande föreskrifter kompletteras** med bland annat regler för antal boende, närvarande chef, motverka institutionalisering, samt rutiner för att förebygga tvångs- och begränsningsåtgärder.
3. **Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ges i uppdrag att utöva tillsyn över alla LSS-boenden vartannat år.** I dag agerar IVO i huvudsak reaktivt, snarare än att proaktivt granska hur verksamheterna sköts.
4. **En statlig LSS-inspektion inrättas redan 2027.** Den LSS-inspektion som för närvarande utreds bör införas senast 2027, med tydligt mandat att granska landets LSS-boenden och utfärda sanktioner vid brister och att därigenom bidra till att kunskapsnivån höjs så att goda levnadsvillkor garanteras.
5. **Statliga medel avsätts under 2027 för ett LSS-lyft.** För kompetensutveckling av medarbetare inom LSS.
6. **Tidsbegränsade beslut om LSS-bostad förbjuds för personer med livslånga diagnoser.** En intellektuell funktionsnedsättning eller annan livslång funktionsnedsättning försvinner inte därför ska inte rätten till bostad göra det.
7. **Tvångsflytt av personer som bor i en LSS-bostad förbjuds.** Ett hem är inte en resurs kommunen kan omfördela efter eget behov, det är den plats där en människa byggt sitt liv, och det ska inte gå att rycka undan utan den enskildes samtycke.
8. **Rätt till juridiskt stöd vid överklagande av LSS-beslut införs.** Antalet LSS-mål i förvaltningsdomstol har ökat med 240 procent sedan 2004, och avgörs idag alltför ofta av vem som har råd med ett juridiskt ombud, inte av vem som faktiskt har rätt.
9. **Inför kännbara sanktionsavgifter vid brott mot LSS och när beviljade beslut ej genomförs inom rimlig tid.** Det måste kosta att inte följa LSS, för både kommunala och privata utförare.
10. **FN:s funktionsrättskonvention görs till svensk lag.** Sverige ratificerade konventionen redan 2008, men den är fortfarande inte inkorporerad i svensk lag.

Källförteckning

Borås Tidning (maj 2026). Artikel om avslagsstatistik LSS-bostad, Borås kommun.

Boverket (2025). *Bostadsmarknadsenkäten 2025*.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2006, ratificerad av Sverige 2008).

HFD 2012 ref. 59.

Inspektionen för vård och omsorg, IVO (2016). *Vad gör min LSS-handläggare?*

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2026). *Att leva som andra – Kartläggning och analys av samlokalisering av gruppbostäder enligt LSS*. Rapport 2026:6.

Prop. 1992/93:159 om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Riksförbundet FUB (2025). *Brister och möjligheter i LSS-bostad*.

Riksförbundet FUB (2026). *Kommunenkät till 20 kommuner om avslag och tidsbegränsade beslut avseende LSS-bostad*.

Riksrevisionen (2026). *Bilaga 3: Det finns problem i kommunernas tillämpning av LSS*. Till RiR 2026:6.

Riksrevisionen (2026). *LSS – ett kommunalt uppdrag under statens styrning och kontroll*. RiR 2026:6.

Segnestam Larsson, O. & Tideman, M. (2024). *Kommunala riktlinjer för LSS-insatser – en uppföljning*. Marie Cederschiöld högskola, Arbetsrapportserie nr 105.

Socialstyrelsen (2018). *Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS – Handbok för tillämpningen*.

Socialstyrelsen (2023). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – Lägesrapport 2023*.

Socialstyrelsen (2026). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – Lägesrapport 2026*.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2002:9) om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 LSS.

Stockholms stad, Funktionshinderinspektörerna (2026). *Handläggningstider i ärenden som avser insatser till personer med funktionsnedsättning – en kvalitetsgranskning*.

Bilaga: Lagen om stöd och service för viss funktionshindrade (1993:387)

Källa: Socialstyrelsen

Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade - LSS LSS är en rättighetslag som ska garantera personer med omfattande och varaktiga funktionshinder goda levnadsvillkor, att de får den hjälp de behöver i det dagliga livet och att de kan påverka vilket stöd och vilken service de får.

Målet är att den enskilde får möjlighet att leva som andra. LSS ger rätt till tio insatser för särskilt stöd och särskild service som människor kan behöva utöver det som de kan få genom annan lagstiftning.

LSS är ett komplement till andra lagar och innebär inte någon inskränkning i de rättigheter som andra lagar ger. En begäran om stöd och service från en person som ingår i lagens personkrets bör i första hand prövas enligt LSS om det är en insats som regleras i lagen. Motivet till detta är att det i allmänhet får antas vara till fördel för den enskilde.

Vem gäller lagen för?

LSS gäller för

1. personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd,
2. personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller
3. personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Lagen innehåller tio rättigheter/insatser

1. Rådgivning och annat personligt stöd

En rätt till kvalificerat expertstöd av personal som förutom sin yrkeskunskap har särskild kunskap om hur det är att leva med stora funktionshinder. Stödet kan till exempel ges av kurator, psykolog, sjukgymnast, förskolekonsulent, logoped, arbetsterapeut eller dietist. Råd och stöd ska vara ett komplement till och inte en ersättning för t.ex. habilitering, rehabilitering och socialtjänst.

2. Personlig assistans

Personlig assistans ska vara ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal assistenter till den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sina grundläggande behov (hjälp med personlig hygien, måltider, att klä av- och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om den funktionshindrade).

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till personlig assistans för andra personliga behov. För att få personlig assistans ska insatsen ha beviljats innan en person fyller 65 år eller så ska ansökan ha inkommit senast dagen före 65-årsdagen och sedan blivit beviljad. Antalet assistanstimmar får inte utökas efter att personen har fyllt 65 år. Den assistansberättigade kan välja att få assistansen genom kommunen eller få ekonomiskt stöd och själv vara arbetsgivare eller anlita t.ex. ett kooperativ eller annan utförare. Kommunen är ansvarig för kostnaden för personlig assistans när de grundläggande behoven uppgår till högst 20 timmar per vecka. Den som har behov av att personlig assistans för sina grundläggande behov mer än 20 timmar per vecka har rätt att få assistansersättning.

3. Ledsagarservice

Den som inte har personlig assistans kan istället ha rätt till ledsagarservice. Ledsagarservice ska vara en personlig service, anpassad efter individuella behov som ska kunna underlätta för den enskilde att delta i samhällslivet.

4. Kontaktperson

En kontaktpersonen ska vara en medmänniska som kan underlätta för den enskilde att leva ett självständigt liv genom att minska social isolering, ge hjälp till att delta i fritidsaktiviteter samt ge råd i vardagssituationer. Stödet kan ibland ges av en familj, så kallad stödfamilj.

5. Avlösarservice i hemmet

Avlösarservice ska kunna fås både som en regelbunden insats och för situationer som inte kan förutses. Den ska vara tillgänglig alla tider på dygnet.

6. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet

Korttidsvistelse är till för att ge den enskilde möjlighet till rekreation och miljöombyte eller för att ge anhöriga tillfälle till avlösning. Korttidsvistelse kan ordnas i korttidshem, i en annan familj eller på något annat sätt t.ex. läger- eller kolonivistelse.

7. Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år

Skolungdom över 12 år ska kunna få tillsyn före och efter skoldagen samt under skolloven.

8. Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn eller ungdom

Barn och ungdomar som inte kan bo hos sina föräldrar kan ha rätt att bo i en annan familj eller i en bostad med särskild service. Det ska vara ett komplement till föräldrahemmet både för barn som kan bo hos föräldrarna en del av tiden och för dem som inte alls kan bo hemma med sin familj.

9. Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskild anpassad bostad

Boendet kan utformas på olika sätt, men de vanligaste formerna är gruppboende eller serviceboende. Den enskilde kan också ha rätt att få en särskild anpassad bostad anvisad av kommunen.

10. Daglig verksamhet

Personer i yrkesverksam ålder, som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig, har rätt till daglig verksamhet om de ingår i personkrets 1 och 2 enligt LSS. Den dagliga verksamheten bör kunna innehålla såväl aktiviteter med habiliterande inriktning som mer produktionsinriktade uppgifter. Insatsen ska anpassas efter individuella behov, förutsättningar och intressen.

Riksförbundet FUB arbetar för att barn, ungdomar och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning (IF) ska kunna leva som andra, med goda levnadsvillkor. Vi är drygt 25 000 medlemmar i cirka 170 lokalföreningar och länsförbund runt om i landet. Personer med IF och deras anhöriga är medlemmar i FUB, liksom många andra som delar vår grundsyn.

Vi arbetar med intressepolitiskt påverkansarbete, nationellt, regionalt och lokalt inom viktiga områden som rör barn, unga och vuxna. Sedan 1956 har FUB kämpat för personer med IF:s rättigheter. Alla ska ta plats i samhället, alla ska synas, höras och delta på sina villkor.